

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Навчально-науковий інститут «Українська інженерно-педагогічна академія»
Кафедра Практичної психології

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

бакалавра

на тему

«Психологічні чинники мотивації
досягнення у студентів-психологів»
(тема кваліфікаційної роботи)

Виконав: студент _4_ курсу, групи ЗМП-ПС21
спеціальності : 053 Психологія
(код і найменування спеціальності)

_____/Абдиресул ГАЛАНДАРОВ
(підпис) (ім'я та прізвище)

Керівник _____/Борислав ХОМУЛЕНКО
(підпис) (ім'я та прізвище)

Рецензент _____/Наталя ШЕМИГОН
(підпис) (ім'я та прізвище)

«До захисту допущено»

В.о. завідувачка кафедри _____/Наталія КУЧЕРЕНКО
(підпис) (ім'я та прізвище)

Секретар ЕК _____/Маргарита МИХАЛЕНКО
(підпис) (ім'я та прізвище)

Харків – 2025 рік

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Навчально-науковий інститут «Українська інженерно-педагогічна академія»

Кафедра практичної психології

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Спеціальність 053 Психологія

Освітня програма Практична психологія

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. завідувача кафедри

 Н.С.КУЧЕРЕНКО
(підпис)

« » 2025р.

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ**

Галандаров Абдиресул

(прізвище, ім'я, по батькові студента)

1. Тема «Психологічні чинники мотивації досягнення у студентів-психологів»

керівник роботи Хомуленко Б.В., доцент, к.псих.н.

затверджені наказом по університету від 10.04.2025 №4801-5/923

2. Строк подання студентом роботи 28.05.2025

3. Перелік питань, які потрібно розробити:

1) Провести теоретичний аналіз.

2) Провести емпіричний аналіз.

3) Провести кореляційний аналіз.

4) Сформувати психокорекційну програму та надати рекомендації.

4. План роботи

№ з/п	Назви етапів роботи
1	Робота з літературними джерелами, складання бібліографії з теми, написання теоретичної частини роботи.
2	Підбір психодіагностичних методик та проведення дослідження.
3	Математико-статистична обробка даних дослідження. Опис експериментальних даних дослідження.
4	Оформлення висновків та рекомендацій.
5	Підготовка та подання дипломної роботи до захисту (здача дипломної роботи керівникові на перевірку; виправлення зроблених зауважень; здача остаточного варіанта дипломної роботи; отримання відгуку та рецензії; підготовка виступу).

5.Дата видачі завдання 11.04.2025

Студент

(підпис)

_____ **А.Галандаров** _____

(ініціали, прізвище)

Керівник роботи

(підпис)

_____ **Б.В.Хомуленко** _____

(ініціали, прізвище)

РЕФЕРАТ

Випускна дипломна робота містить: 53 сторінок, 4 таблиць, 25 використаних літературних джерел.

Об'єктом дослідження є мотивація досягнення у студентів-психологів.

Предметом дослідження є психологічні чинники мотивації досягнення, які впливають на навчальну активність та професійну реалізацію студентів.

Метою дослідження є виявлення основних психологічних чинників мотивації досягнення у студентів-психологів і визначення їх впливу на процес навчання та професійну діяльність.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати теоретичні аспекти мотивації досягнення в контексті психології освіти.
2. Виявити психологічні чинники, що впливають на мотивацію досягнення у студентів-психологів.
3. Провести емпіричне дослідження рівня мотивації досягнення у студентів-психологів.
4. Розробити рекомендації щодо підвищення мотивації досягнення серед студентів-психологів..

Ключові слова: студентство, професійна реалізація, мотивація, навчання.

ABSTRACT

The final thesis contains: 53 pages, 4 tables, 25 references.

The object of the study is achievement motivation in psychology students.

The subject of the study is the psychological factors of achievement motivation that affect the learning activity and professional realization of students.

The purpose of the study is to identify the main psychological factors of achievement motivation in psychology students and determine their impact on the learning process and professional activity.

Objectives of the study:

1. To analyze the theoretical aspects of achievement motivation in the context of educational psychology.
2. To identify psychological factors that influence the achievement motivation of psychology students.
3. To conduct an empirical study of the level of achievement motivation in psychology students.
4. To develop recommendations for increasing achievement motivation among psychology students.

Keywords: students, professional realization, motivation, training.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ	
МОТИВАЦІЇ ДОСЯГНЕННЯ.....	10
1.1. Поняття мотивації та її роль у психології.....	10
1.2. Мотивація досягнення: основні теорії та підходи.....	14
1.3. Психологічні чинники мотивації досягнення.....	17
1.4. Психологічні особливості мотивації досягнення у студентів-психологів.....	27
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	31
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВАЦІЇ	
ДОСЯГНЕННЯ У СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ.....	33
2.1. Організація та методи дослідження.....	33
2.2. Аналіз результатів дослідження.....	36
2.3. Рекомендації для педагогів та психологів вищих навчальних закладів.....	42
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	47
ВИСНОВКИ.....	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	52

ВСТУП

Мотивація досягнення є одним із ключових психологічних факторів, що визначає поведінку людини, її прагнення до успіху, професійного розвитку та самореалізації. Вона впливає на багато аспектів життя, зокрема на навчальний процес, професійну діяльність та загальне психічне благополуччя. Особливо важливою мотивація досягнення є для студентів, оскільки вона є основним чинником, що стимулює їх досягнення високих результатів у навчанні, подолання перешкод та досягнення професійної самореалізації.

Студенти-психологи, як представники професії, що передбачає постійну взаємодію з іншими людьми, розвиток емоційної інтелігенції та глибоке розуміння психологічних процесів, мають особливу мотивацію досягнення. Ця група студентів часто характеризується високим інтересом до предмета навчання та прагненням до розвитку як у особистісному, так і в професійному плані. Однак, з огляду на специфіку навчальної діяльності та професійного майбутнього, вони можуть зазнавати різних психологічних труднощів: від емоційного вигорання до зниження впевненості в собі, що може значно впливати на рівень мотивації та успішність навчання.

Вивчення мотивації досягнення у студентів-психологів має особливу актуальність, оскільки студенти цієї спеціальності часто мають складну мотиваційну структуру, поєднуючи як внутрішні (особистісні), так і зовнішні (соціальні) фактори, що впливають на їх навчальний процес. Вони перебувають у періоді становлення професіоналів, тому їхня мотивація досягнення має не лише освітнє значення, а й впливає на їх майбутню професійну діяльність. Зокрема, мотивація досягнення визначає рівень їх готовності до психотерапевтичної роботи, а також здатність до ефективного вирішення професійних задач і досягнення високих результатів у роботі з клієнтами.

Крім того, студенти-психологи мають підвищену потребу у самопізнанні та самовдосконаленні, що часто спричиняє високий рівень стресу, емоційного перевантаження та самокритичності. Все це може як підтримувати, так і

знижувати рівень їх мотивації досягнення. Тому важливо дослідити саме психологічні чинники, які найбільше впливають на формування та підтримку мотивації досягнення у студентів цієї спеціальності.

Таким чином, дослідження мотивації досягнення у студентів-психологів є надзвичайно важливим для розвитку психології освіти та практичної психології, оскільки дозволяє виявити основні психологічні чинники, які стимулюють або, навпаки, перешкоджають ефективному навчанню та професійному розвитку студентів. Це дозволить розробити практичні рекомендації для психологів, педагогів та викладачів вищих навчальних закладів щодо підвищення рівня мотивації досягнення у студентів та забезпечення більш успішного навчання та самореалізації.

Об'єктом дослідження є мотивація досягнення у студентів-психологів.

Предметом дослідження є психологічні чинники мотивації досягнення, які впливають на навчальну активність та професійну реалізацію студентів.

Метою дослідження є виявлення основних психологічних чинників мотивації досягнення у студентів-психологів і визначення їх впливу на процес навчання та професійну діяльність.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати теоретичні аспекти мотивації досягнення в контексті психології освіти.
2. Виявити психологічні чинники, що впливають на мотивацію досягнення у студентів-психологів.
3. Провести емпіричне дослідження рівня мотивації досягнення у студентів-психологів.
4. Розробити рекомендації щодо підвищення мотивації досягнення серед студентів-психологів.

Гіпотези дослідження:

1. Мотивація досягнення у студентів-психологів безпосередньо залежить від рівня їх самооцінки, внутрішньої мотивації та готовності до професійної діяльності.

2. Студенти з високим рівнем мотивації досягнення демонструють кращі навчальні результати та більшу стійкість до стресових ситуацій.
3. Психологічні чинники, такі як внутрішній конфлікт і соціальна підтримка, можуть значно змінювати рівень мотивації досягнення.

Методи дослідження:

Для досягнення поставленої мети будуть використані такі методи:

- Теоретичний аналіз літератури з психології мотивації та навчального процесу.
- Психодіагностичні методи для вимірювання мотивації досягнення.
- Емпіричні методи: анкетування, тестування, статистичний аналіз результатів.

Методики для дослідження

1. Тест мотивації досягнення (ТАТ - Thematic Apperception Test)

Методика використовується для вивчення мотивації досягнення через оцінку тематичних образів, що виникають у респондентів при наданні їм амбівалентних картин.

2. Опитувальник мотивації досягнення М. Бентона

Ця методика оцінює рівень мотивації досягнення, який розрізняється на основі трьох компонентів: прагнення до високих досягнень, готовність до труднощів і бажання бути лідером у своєму професійному середовищі.

Характеристика вибірки: 30 досліджуваних.

База дослідження: Громадська організація «Центр соціально-психологічного супроводження «Добробут»

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВАЦІЇ ДОСЯГНЕННЯ

1.1. Поняття мотивації та її роль у психології

Мотивація є одним з основних психологічних процесів, що забезпечує активність та направленість поведінки людини, а також її прагнення до досягнення конкретних цілей. Вона визначає, чому людина здійснює певні дії, а також які цілі вона ставить перед собою. Мотивація є рушійною силою, що стимулює індивіда до дії, забезпечує підтримку діяльності на всіх етапах досягнення мети та сприяє адаптації до різноманітних життєвих ситуацій.

У психології мотивація є важливою категорією, що вивчається з різних точок зору: через біхевіоризм (як стимул до поведінки), через когнітивну психологію (як результат взаємодії внутрішніх переконань і зовнішніх обставин), а також через гуманістичну психологію, де мотивація розглядається як пошук сенсу та самореалізації.

1. Біхевіоризм

Біхевіоризм, один з основних напрямків психології, розглядає мотивацію як результат впливу зовнішніх стимулів на поведінку людини. Згідно з цією теорією, поведінка людини визначається її реакцією на навколишнє середовище. Вчені-біхевіористи, зокрема Б. Скіннер, вважали, що основним механізмом мотивації є система підкріплення, де позитивне або негативне підкріплення зовнішніх подій чи умов формує мотивацію людини до певної поведінки.

Основною ідеєю біхевіоризму є те, що людина є продуктом свого оточення і її поведінка залежить від стимулів з цього оточення. Мотивація виникає через реакцію на ці стимули. Скіннер, наприклад, розробив концепцію оперантного кондиціонування, за якою поведінка людини коригується через позитивне підкріплення (нагороди) або негативне підкріплення (покарання). Якщо поведінка призводить до приємного результату, людина буде повторювати її, а

якщо результат неприємний — зменшиться ймовірність повторення такої поведінки.

2. Когнітивний підхід

Когнітивний підхід до мотивації зосереджений на внутрішніх психічних процесах, які визначають, як людина сприймає ситуацію та мотивує себе досягати цілей. Згідно з цією теорією, мотивація пов'язана з переконаннями, сприйняттям, оцінкою ситуації та очікуваннями від майбутніх результатів.

Когнітивні психологи, такі як Джуліан Роттер і Альберт Бандура, підкреслювали важливість вивчення внутрішніх процесів, таких як відчуття контролю над ситуацією (теорія очікувань) та самодосконалення (самоефективність). Наприклад, концепція «самоефективності» Бандури вказує на те, що людина мотивована досягати певних цілей, якщо вона вірить у свою здатність досягти цих цілей, що зумовлюється її внутрішнім переконанням та попереднім досвідом.

Згідно з когнітивними підходами, мотивація є результатом не тільки зовнішніх стимулів, а й оцінки людиною своїх можливостей і впевненості в досягненні поставленої мети. Якщо індивід вірить, що досягне успіху, його мотивація буде високою, а якщо очікує невдачу — мотивація значно знижується.

3. Гуманістична теорія мотивації (А. Маслоу)

Гуманістична теорія мотивації, представлена Абрахамом Маслоу, підкреслює важливість самореалізації як найвищого рівня мотивації. Згідно з Маслоу, людина мотивована задоволенням певних потреб, що розташовані в ієрархії. Маслоу запропонував «піраміду потреб», яка включає п'ять рівнів потреб, від найбільш базових (фізіологічних) до найвищих (самореалізації).

1. Фізіологічні потреби: Це потреби в їжі, воді, сні, теплі, комфорті тощо. Без задоволення цих потреб людина не може функціонувати в повному обсязі.
2. Потреби в безпеці: Людина прагне до стабільності, захищеності та відсутності загроз.
3. Соціальні потреби: Потреби в любові, прийнятті, дружбі та приналежності до соціальної групи.

4. Потреби в самоповазі: Людина хоче бути поважаною, визнаною, досягти успіху та самовдосконалюватися.
5. Потреби в самореалізації: Це найвищий рівень, що передбачає досягнення особистого потенціалу, творчості, самовираження.

Маслоу стверджував, що мотивація людини ґрунтується на поступовому задоволенні цих потреб, де нижчі потреби повинні бути задоволені першими, і лише після цього людина може прагнути досягти вищих рівнів мотивації, таких як самореалізація.

4. Теорія досягнень (Мюррей, МакКлелланд)

Теорія досягнень, представлена психологами, такими як Генрі Мюррей і Давид МакКлелланд, зосереджується на мотивації, яка пов'язана з прагненням до досягнення успіху, перевищенням себе та конкуренцією. Ці теорії визначають мотивацію як потребу в досягненні певних цілей або стандартів.

МакКлелланд підкреслював три основні потреби, що впливають на мотивацію:

1. Потреба в досягненні успіху: Це потреба в досягненні особистих або професійних цілей, прагнення до вдосконалення своїх здібностей та досягнення високих результатів.
2. Потреба в приналежності: Потреба бути частиною групи, відчувати підтримку та взаєморозуміння з іншими людьми.
3. Потреба в владі: Це прагнення контролювати чи впливати на інших людей, займати лідерські позиції.

Ці потреби можуть бути індивідуально виражені в різних ступенях у кожній людині, що визначає рівень її мотивації досягнення. Наприклад, людина з високою потребою в досягненні успіху буде більш мотивована до виконання складних завдань, ніж людина з низьким рівнем цієї потреби.

Мотивація відіграє вирішальну роль у психології, оскільки вона пояснює багато аспектів людської поведінки:

1. Підтримка активності та поведінки: Мотивація є тією силою, що ініціює та підтримує активність людини. Без мотивації людина не розпочинає діяти

— вона слугує основним механізмом для початку будь-якої діяльності. Вона є рушійною силою, що спонукає до конкретних дій, незалежно від того, чи це зовнішній стимул (наприклад, винагорода) або внутрішній імпульс (наприклад, потреба в самореалізації).

2. Досягнення цілей та самореалізація: Мотивація визначає напрямок, в якому людина прагне рухатися. Вона спонукає до досягнення конкретних цілей, самовдосконалення і особистісного розвитку. Це особливо важливо в професійній діяльності, де мотивація досягнення допомагає людині долати труднощі та прагнути до вищих результатів. Потреба у самореалізації, відповідно до гуманістичних теорій, є однією з найвищих форм мотивації, яка сприяє розвитку індивідуальних здібностей.
3. Вплив на емоції та психологічний стан: Рівень мотивації прямо впливає на емоційний стан особистості. Висока мотивація часто супроводжується підвищеним настроєм і відчуттям задоволення від процесу діяльності, а також досягнення результатів. Людина, яка має мотивацію, схильна до позитивних емоцій і відчуття досягнутого успіху. Натомість відсутність мотивації може призвести до негативних емоцій, таких як апатія, депресія чи вигорання, оскільки людина не відчуває потреби в досягненні результатів.
4. Адаптація до умов середовища: Мотивація допомагає людині адаптуватися до змінюваних умов середовища. Вона сприяє знаходженню способів вирішення проблем, які виникають у нових соціальних чи професійних ситуаціях. Це важливо як в повсякденному житті, так і в умовах професійної діяльності, коли мотивація допомагає індивіду знайти нові шляхи для досягнення цілей, навіть у складних умовах.
5. Професійний розвиток: У професійній діяльності мотивація є основним фактором успіху та досягнення. Для студентів і молодих фахівців мотивація досягнення є рушійною силою, яка визначає їхню активність в навчанні, професійній практиці та кар'єрному рості. Мотивація є джерелом

енергії, що допомагає подолати труднощі та працювати над досягненням високих результатів у професійному розвитку.

6. Мотивація в психології освіти: В психології освіти мотивація є основним чинником, що визначає успішність студентів. Вона впливає на здатність долати труднощі у навчанні, ефективно використовувати власні ресурси та досягати високих результатів. Мотивація досягнення у студентів зумовлює їхню готовність до професійної діяльності, підвищує їх здатність до самонавчання та розвитку, а також забезпечує більш високий рівень успішності у навчанні. Мотивація є важливим аспектом навчальної діяльності, який забезпечує позитивний настрій до виконання навчальних завдань і досягнення високих академічних результатів.

У підсумку, мотивація є ключовим фактором у багатьох аспектах людської діяльності, починаючи від повсякденних вчинків і закінчуючи великими досягненнями в професійній сфері. Тому вивчення мотивації, її видів і впливу на поведінку людини є важливим напрямком психологічного дослідження.

Мотивація є важливим і багатогранним психологічним феноменом, що визначає поведінку, емоції та розвиток особистості. Вона є рушійною силою для досягнення цілей, самореалізації та ефективної діяльності. Психологія мотивації розглядає різноманітні теорії та підходи до розуміння мотиваційних процесів, кожен з яких має своє значення для різних аспектів людської діяльності. У межах психології освіти мотивація є особливо важливою, оскільки вона безпосередньо впливає на успішність навчання, розвиток особистості та професійне становлення студентів.

1.2. Мотивація досягнення: основні теорії та підходи

Мотивація досягнення є важливою складовою психології, що описує внутрішні сили, які спонукають індивіда до досягнення певних цілей, виконання завдань та розвитку. Це одна з найбільш вивчених форм мотивації, і вивчення її

теорій допомагає краще зрозуміти, як люди прагнуть досягати успіхів у різних сферах діяльності. Розглянемо основні теорії та підходи до мотивації досягнення.

1. Теорія досягнення Мюррея

Генрі Мюррей був одним із перших, хто досліджував мотивацію досягнення в контексті потреб індивіда. Він виділив потребу в досягненні як одну з основних потреб людини, що стимулює її досягати високих результатів. Мюррей вважав, що мотивація досягнення формується на основі бажання подолати труднощі, отримати визнання та показати свої здібності.

Він розрізняв потребу в досягненні успіху від потреби уникати невдачі, що також впливає на поведінку людини. Мюррей розглядав потребу в досягненні як потребу в досягненні значущих результатів, визнання, а також соціальної підтримки, яка відображає інтерес до самореалізації та самоповаги.

2. Теорія досягнення МакКлелланда

Давид МакКлелланд розробив теорію мотивації досягнення, яка вважалася продовженням і розвитком ідей Мюррея. Він виділив три основні потреби, що керують людською мотивацією:

1. Потреба в досягненні: Це потреба досягти високих результатів, вдосконалити свої навички та здатності, відчувати задоволення від процесу виконання складних завдань. Люди з високим рівнем цієї потреби схильні ставити перед собою високі цілі і прагнути їх досягти через особисту відповідальність та активність.
2. Потреба в приналежності: Потреба бути частиною групи, взаємодіяти з іншими, отримувати підтримку та визнання. Люди з високим рівнем цієї потреби прагнуть до соціальних зв'язків і взаємодії з іншими.
3. Потреба в владі: Потреба мати вплив на інших, керувати ситуацією та людьми. Ця потреба відображає бажання контролювати оточення і впливати на рішення інших.

МакКлелланд також розглядав ці потреби як індивідуальні особливості, що впливають на мотивацію людини і її поведінку в різних ситуаціях.

3. Теорія мотивації досягнення Альдерфера

Респонс на мотивацію досягнення в контексті теорії мотивації Альдерфера можна зрозуміти через її зв'язок з іншими теоріями потреб. Альдерфер розвинув ієрархічну модель потреб, яка є спрощенням теорії Маслоу. Він виділяв три основні групи потреб:

1. Потреби існування: Це базові фізіологічні потреби, які відносяться до матеріальних аспектів життя.
2. Потреби зв'язку: Відносяться до соціальних потреб людини, зокрема потреби в спілкуванні, взаємодії з іншими.
3. Потреби розвитку: Потреби, пов'язані з самореалізацією, самовдосконаленням та досягненням особистісних цілей.

Теорія Альдерфера наголошує на тому, що задоволення потреб на одному рівні може стимулювати прагнення до задоволення потреб наступного рівня. Тобто, як тільки індивід задовольняє свої базові потреби, він починає прагнути до досягнення вищих цілей, таких як самореалізація та досягнення.

4. Теорія мотивації досягнення Гілфорда

Гілфорд був одним з психологів, що досліджували когнітивні процеси в мотивації. Він вважав, що мотивація досягнення визначається не тільки внутрішніми потребами, але й здатністю людини оцінювати свої можливості та розуміти, як ці можливості допоможуть у досягненні поставленої мети. Він вважав, що мотивація досягнення формується через сприйняття труднощів, оцінку власних можливостей і прагнення досягти складних, але реальних цілей.

5. Теорія самооцінки і мотивація досягнення

Ця теорія підкреслює важливість самооцінки в процесі мотивації досягнення. Відчуття власної гідності та самооцінка значною мірою впливають на рівень мотивації людини досягати поставлених цілей. Людина з високою самооцінкою має більше шансів досягти успіху, оскільки вона більш впевнена у своїх силах, має позитивне ставлення до своєї здатності виконувати завдання. У свою чергу, негативна самооцінка може обмежувати мотивацію, оскільки індивід не вірить у власні сили і можливості.

Таким чином, мотивація досягнення є складним багатовимірним процесом, що залежить від багатьох психологічних чинників, включаючи особистісні потреби, переконання, самооцінку та соціальні фактори. Різні теорії мотивації досягнення пропонують різні підходи до розуміння цього процесу, однак усі вони підкреслюють важливість прагнення досягти високих результатів і самовдосконалення як основний мотив поведінки людини.

1.3. Психологічні чинники мотивації досягнення

Психологічні чинники мотивації досягнення — це внутрішні психологічні механізми та процеси, що спонукають людину ставити перед собою амбітні цілі та прагнути досягти високих результатів у різних сферах діяльності. Вони можуть бути як індивідуальними особливостями, так і соціальними чи когнітивними факторами, що визначають мотивацію людини досягати успіху.

Ось деякі з основних психологічних чинників мотивації досягнення:

1. Потреба в досягненні (Motivation for Achievement)

Потреба в досягненні є однією з центральних складових мотивації людини. Вона є рушійною силою, що стимулює індивіда досягати високих результатів у різних сферах діяльності — від професійної діяльності до особистісного розвитку. Цей психологічний чинник тісно пов'язаний з амбіціями, самоповагою, прагненням до самовдосконалення і визнання своїх досягнень.

Відповідальність за успіх: Людина з високим рівнем потреби в досягненні зазвичай вважає, що результат її діяльності безпосередньо залежить від її зусиль, рішень і стратегій. Вона готова брати на себе відповідальність за власний успіх або невдачі. Це відображає схильність до автономії в досягненні цілей і бажання досягти особистого успіху. Людина, мотивована досягненням, не звинувачує обставини чи інших людей у своїх невдачах, а намагається самостійно шукати рішення та вдосконалювати свої дії для досягнення цілей.

Перфекціонізм: Інколи надмірна потреба в досягненні може спричиняти розвиток перфекціонізму, коли людина ставить перед собою не тільки високі

цілі, а й надмірно завищує стандарти досягнення. Така особистість може мати труднощі в прийнятті неповних чи «недосконалих» результатів. Пошук ідеалу і постійне прагнення до досконалості може бути потужним стимулом для досягнення, однак часто цей процес супроводжується високим рівнем стресу, тривожності та переживань через кожен неточність або помилку.

Негативні наслідки перфекціонізму: Незважаючи на очевидні переваги, такі як висока працездатність і здатність до самодисципліни, перфекціонізм має свої темні сторони. Наприклад:

- Стрес і вигорання: Постійне прагнення до досконалості може призвести до вигорання, особливо коли індивід не отримує відчуття задоволення від досягнутих результатів.
- Нереалістичні очікування: Людина, що схильна до перфекціонізму, може постійно переживати через незначні помилки, що знижує її загальну мотивацію і навіть може викликати апатію або відчуття безнадійності.
- Труднощі у прийнятті рішень: Надмірне бажання досягнути ідеального результату може затримувати процес прийняття рішень, бо індивід відмовляється від дій, якщо вони не відповідають найвищим стандартам.

Потреба в досягненні є важливим фактором, що сприяє успіху і розвитку особистості. Вона змушує людину прагнути до високих результатів, не зупиняючись на досягнутому. Однак важливо контролювати цей процес, щоб не допустити негативних наслідків, таких як надмірний стрес або вигорання, що можуть виникнути при наявності перфекціоністських схильностей. Важливо розуміти, що успіх не завжди пов'язаний з ідеальними результатами, а часто — з вмінням адаптуватися та вчитися на помилках.

2. Самооцінка та впевненість у собі

Самооцінка є одним із ключових психологічних чинників, що визначають мотивацію досягнення. Вона впливає на те, як людина оцінює свої можливості, здібності та потенціал. Високий рівень самооцінки є важливим фактором для постановки амбітних цілей і досягнення високих результатів. Люди з високою

самооцінкою зазвичай вірять у свої сили і готові активно долати труднощі на шляху до успіху.

Позитивне ставлення до себе: Люди з високою самооцінкою мають внутрішнє переконання у своїй здатності досягати поставлених цілей. Вони не бояться складних завдань і готові ставити перед собою високі стандарти, оскільки впевнені в своїх силах і вірять, що здатні їх досягти. Позитивне ставлення до себе дає їм емоційну стійкість, що допомагає долати труднощі та не відмовлятися від цілей при першій невдачі. Така внутрішня впевненість стимулює їх діяти рішуче, брати на себе відповідальність за свої досягнення і приймати активну участь у процесі досягнення мети.

Вплив самооцінки на мотивацію досягнення:

- Висока самооцінка позитивно впливає на мотивацію досягнення, оскільки людина, яка вірить у свої можливості, зазвичай активніше ставить собі амбітні завдання і прагне їх виконати.
- Низька самооцінка навпаки, може обмежувати мотивацію. Якщо людина сумнівається в своїх силах і не вірить у свою здатність досягати цілей, це може призвести до зниження мотивації і уникання складних завдань. У такому випадку індивід може відчувати невпевненість у своїх силах, що, в свою чергу, позначається на його активності, а також на здатності впоратися з труднощами.

Перешкоди в самооцінці: Низька самооцінка може бути перешкодою на шляху до досягнення, оскільки вона знижує здатність людини до ефективної самопрезентації та реалізації своїх можливостей. Особливо це стосується ситуацій, коли людина повинна долати труднощі або стикатися з негативними оцінками з боку оточення. Відсутність внутрішньої впевненості може призвести до:

- Уникання труднощів: Людина з низькою самооцінкою може уникати ситуацій, що вимагають ризику або великих зусиль, оскільки не вірить, що зможе досягти бажаного результату.

- Низька активність: Низька самооцінка може призвести до пасивності, зокрема через страх невдачі або сумніви у своїх силах.
- Недостатня самопрезентація: Такі люди можуть мати труднощі з тим, щоб виразити свої здібності та досягнення, оскільки не вірять у їх значущість або бояться бути осміяними чи відкинутими.

Самооцінка відіграє ключову роль у мотивації досягнення. Висока самооцінка сприяє розвитку впевненості в собі, встановленню високих цілей і подоланню труднощів на шляху до їх досягнення. Низька самооцінка, навпаки, може стати значним бар'єром для досягнення успіху, оскільки вона обмежує віру людини у свої можливості та здатність подолати перешкоди. Розвиток позитивної самооцінки є важливим аспектом не тільки для мотивації, а й для загального психологічного благополуччя та особистісного зростання.

3. Цілеспрямованість

Цілеспрямованість є важливим психологічним чинником, що безпосередньо впливає на мотивацію досягнення. Чим чіткіше та конкретніше визначена мета, тим сильніше і стабільніше буде мотивація людини для її досягнення. Ясність цілей допомагає фокусувати енергію і ресурси на конкретному завданні, що підвищує ймовірність успіху.

Задоволення від процесу досягнення цілі: Цілеспрямованість не обов'язково пов'язана тільки з фіксованим кінцевим результатом; важливим є також сам процес поступового руху до мети. Людина може отримувати задоволення від самого процесу досягнення, від того, як вона долає труднощі, вирішує проблеми та наближається до своєї мети. Така мотивація є більш стійкою, оскільки вона не зводиться лише до досягнення кінцевої мети, але включає радість від кожного кроку, кожного досягнутого етапу.

Наприклад, студент, який готується до іспиту, може отримувати задоволення не лише від результату, а й від самого процесу підготовки, від того, як він удосконалює свої знання і навички. Це підвищує мотивацію і дозволяє зберігати високий рівень енергії протягом усього процесу.

Кроки для досягнення цілей: Цілеспрямованість також включає здатність людини розбивати великі цілі на менші, досяжні етапи. Такий підхід дозволяє мати чітке бачення того, як рухатися до мети, що дає людині відчуття контролю та впевненості в своїх силах. Кожен подоланий етап дає змогу оцінити прогрес і відчутти позитивний зворотний зв'язок, що підсилює мотивацію до подальших зусиль.

Наприклад, для студента, який готується до дипломної роботи, досягнення мети може бути розбитим на декілька етапів: вибір теми, збори матеріалу, написання розділів, рецензування і фінальний захист. Кожен із цих етапів є важливим кроком, і досягнення кожного з них стає мотиваційним фактором для подальших зусиль.

Переваги чіткої цілеспрямованості:

1. Покращення концентрації: Ясні та конкретні цілі допомагають зосередити увагу на найважливіших аспектах діяльності та уникати відволікань.
2. Відчуття досягнення: Досягнення маленьких цілей на шляху до великої мети створює відчуття прогресу і задоволення, що є додатковим стимулом для подальших зусиль.
3. Зниження стресу: Люди, які мають чітко визначені етапи для досягнення мети, відчувають менше стресу, оскільки процес здається більш керованим і структурованим.

Негативні наслідки недостатньої цілеспрямованості:

1. Неясність цілей: Якщо цілі нечітко сформульовані або занадто абстрактні, це може призвести до розпилення енергії та втрати мотивації через відсутність конкретного напрямку.
2. Відсутність плану: Без чіткого плану і етапів досягнення людина може відчувати невизначеність і занепокоєння щодо того, як досягнути своїх цілей, що знижує мотивацію і ефективність дій.
3. Високий рівень стресу: Відсутність чіткої послідовності та етапів може призвести до надмірного стресу, оскільки особа може відчувати себе неготовою до великих завдань, не знаючи, з чого почати.

Цілеспрямованість є ключовим аспектом мотивації досягнення. Чітке визначення цілей і планування етапів досягнення забезпечує стійку мотивацію, допомагає уникати стресу і сприяє більш ефективному досягненню бажаних результатів. Важливо не лише ставити мету, але й мати чіткий план, як її досягти, і знаходити задоволення в самому процесі досягнення.

4. Внутрішня мотивація

Внутрішня мотивація є потужним рушієм для досягнення цілей, що ґрунтується не на зовнішніх винагородах, а на задоволенні від самого процесу діяльності. Люди, які мають внутрішню мотивацію, здійснюють свою діяльність не заради отримання зовнішніх нагород (наприклад, грошей, визнання, матеріальних благ), а через внутрішнє задоволення, інтерес і прагнення до самореалізації. Така мотивація є більш стійкою і стійкою до змін у зовнішньому середовищі, оскільки вона залежить від внутрішніх цінностей та переконань особистості.

Інтеграція цілей з особистими переконаннями та інтересами: Коли мета людини відповідає її внутрішнім переконанням, цінностям та інтересам, внутрішня мотивація стає надзвичайно сильною. Людина працює не для того, щоб отримати зовнішню винагороду, а тому що вона бачить у цьому процесі глибший сенс або задоволення. Це дозволяє отримувати від діяльності не лише зовнішній результат, але й внутрішнє задоволення, що є суттєвим чинником для досягнення високих результатів.

Наприклад, художник, який малює не для того, щоб продати свої картини або отримати похвалу, а через глибоке задоволення від процесу творчості, може створити більш оригінальні та виразні роботи. Його внутрішня мотивація дозволяє йому працювати без впливу зовнішніх факторів, що робить результат більш аутентичним та відображає його справжнє «я».

Переваги внутрішньої мотивації:

1. Стійкість до стресу і труднощів: Люди з високою внутрішньою мотивацією менш схильні до стресу і вигорання, оскільки вони отримують задоволення

від самого процесу діяльності, навіть якщо результат не завжди відповідає очікуванням.

2. Більша творчість та інноваційність: Внутрішня мотивація стимулює творчий процес, оскільки людина не обмежена лише прагненням до зовнішніх результатів, що дозволяє їй бути більш гнучкою і відкритою до нових ідей.
3. Саморозвиток: Люди з внутрішньою мотивацією схильні до постійного самовдосконалення, оскільки для них важливий не тільки кінцевий результат, а й сам процес розвитку та досягнення особистих цілей.
4. Покращення якості роботи: Коли діяльність сприймається як внутрішня потреба, а не як обов'язок, людина зазвичай більше зосереджена на досягненні високих стандартів і якості, а не лише на швидкому досягненні цілей.

Негативні наслідки відсутності зовнішніх стимулів:

1. Зниження мотивації без зовнішнього визнання: У деяких випадках відсутність зовнішніх стимулів може призвести до того, що внутрішня мотивація не буде достатньою для виконання складних завдань або досягнення великих цілей.
2. Недооцінка результату: Без зовнішніх нагород або визнання, особа може не отримати того рівня задоволення від своїх досягнень, що може призвести до втрати інтересу до діяльності, навіть якщо вона приносить внутрішнє задоволення.

Приклад внутрішньої мотивації в контексті навчання: Студент, який вивчає психологію через власний інтерес до цієї дисципліни, внутрішньо мотивований досягати глибоких знань, навіть без зовнішнього заохочення чи оцінок. Його інтерес до теми, бажання розуміти складні психологічні теорії і застосовувати їх на практиці мотивує його вчитися більше, ставити собі амбітні цілі та розвивати свої навички, що приводить до високих результатів у навчанні.

Внутрішня мотивація є потужним фактором досягнення цілей, оскільки вона ґрунтується на глибоких переконаннях і задоволенні від самого процесу

діяльності. Важливою умовою для її розвитку є інтеграція цілей з особистими цінностями та інтересами, що дозволяє людині відчувати сенс у своїх діях і досягненнях.

5. Очікування та переконання

Мотивація досягнення значною мірою залежить від того, як індивід оцінює свої можливості досягти мети та які наслідки він очікує від своїх зусиль. Цей аспект мотивації тісно пов'язаний з переконаннями людини щодо її здатності досягти бажаного результату і ймовірності успіху. Теорія очікувань В. Врума є однією з основних концепцій, що пояснює цей процес. Згідно з цією теорією, індивіди оцінюють ймовірність того, що їх зусилля призведуть до бажаного результату, і це впливає на їх мотивацію. Якщо людина вважає, що досягнення мети можливе і що вона може контролювати результат своїх зусиль, мотивація буде високою.

Очікування успіху: Очікування успіху є важливим фактором мотивації. Коли людина впевнена в тому, що її зусилля призведуть до позитивного результату, вона відчуває сильнішу мотивацію для досягнення цієї мети. Вона схильна ставити амбітні цілі, оскільки вірить у свою здатність їх досягнути. Це відчуття впевненості забезпечує високий рівень зусиль і стійкість у досягненні мети.

З іншого боку, негативні очікування або сумніви у своїх силах можуть значно знизити мотивацію. Якщо людина сумнівається у своїх можливостях чи вважає, що результат є недосяжним, її мотивація буде низькою. Вона може втратити інтерес до досягнення мети або навіть відмовитися від спроб.

Важливість переконань: Переконання людини про те, що її зусилля можуть призвести до бажаного результату, безпосередньо впливає на її мотивацію. Існує кілька типів переконань, які можуть стимулювати або гальмувати мотивацію:

1. Переконання в контролі над результатом: Коли людина вважає, що її зусилля можуть змінити результат (наприклад, через працьовитість або вміння), її мотивація буде вищою.

2. Переконавання у важливості мети: Люди з високим переконанням, що досягнення мети важливе для них особисто (наприклад, через її відповідність їхнім цінностям або переконанням), більш мотивовані досягати цієї мети.
3. Переконавання в здатності досягати мети: Якщо людина вірить у свої здібності, її мотивація буде більш стійкою та високою.

Мотивація в контексті навчання: У контексті навчання або професійної діяльності, якщо студент або працівник переконаний, що їхні зусилля призведуть до успіху, їх мотивація буде набагато сильнішою. Наприклад, студент, який очікує, що важка праця на семінарах і підготовка до іспитів призведе до отримання високих оцінок, буде більш мотивований працювати та докладати зусиль. Якщо ж студент не вірить у свої сили або не має чіткого уявлення про те, як можна досягти результату, його мотивація буде значно знижена.

Прямий зв'язок між очікуваннями та досягненнями: Очікування є важливим індикатором того, як людина буде ставитися до завдань і як багато енергії вона готова витратити на їх виконання. Коли людина має позитивні очікування, вона буде готова діяти більш рішуче та активно, навіть перед обличчям труднощів. Водночас, негативні очікування можуть знизити зусилля або призвести до зневіри в досягненні мети.

Очікування успіху та переконання людини у власних силах є важливими складовими мотивації досягнення. Якщо людина впевнена в тому, що її зусилля призведуть до позитивного результату, її мотивація буде високою, а прагнення досягти мети стане сильнішим. Навпаки, негативні очікування та сумніви можуть знизити мотивацію і звести до мінімуму зусилля для досягнення бажаних результатів.

6. Потреба в успіху та унікаюча мотивація

Потреба в успіху: Згідно з теорією мотивації МакКлелланда, потреба в успіху є одним із основних мотивів поведінки людини. Люди з високим рівнем цієї потреби схильні досягати високих цілей, прагнути досягти майстерності та отримувати визнання за свої досягнення. Вони шукають можливості для

самовираження та розвитку і активно ставлять перед собою складні завдання, які сприяють досягненню значних результатів.

Важливі характеристики людей з високою потребою в успіху:

1. Цілеспрямованість і прагнення до досягнень: Вони визначають чіткі та конкретні цілі і відчують задоволення від процесу їх досягнення. Для них важливо не тільки досягти результату, але й подолати труднощі, що виникають на шляху.
2. Пошук викликів: Ці люди люблять складні завдання, оскільки саме вони стимулюють їх до зростання і самовдосконалення. Вони не бояться невдач, а вважають їх необхідною частиною навчання і розвитку.
3. Висока відповідальність: Вони зазвичай готові брати на себе відповідальність за свої дії та результати. Вони переконані, що саме їх зусилля та рішучість можуть призвести до успіху.

Унікаюча мотивація: У той час як мотивація досягнення стимулює людину шукати можливості для успіху, унікаюча мотивація виникає, коли людина більше орієнтована на уникнення невдач, ніж на досягнення успіху. Ця форма мотивації також впливає на поведінку, але, на відміну від мотивації досягнення, вона може обмежувати ініціативу та впливати на здатність особи брати на себе ризики.

Основні аспекти унікаючої мотивації:

1. Страх перед невдачею: Люди з високою унікаючою мотивацією схильні уникати ситуацій, у яких вони можуть зазнати поразки чи провалу. Вони можуть відчувати занепокоєння і стрес перед складними завданнями, тому намагаються уникати будь-яких ситуацій, що можуть призвести до невдачі.
2. Пасивність та уникання складних завдань: Через страх перед можливими негативними наслідками, такі особи можуть уникати нових і складних завдань, що знижує їхні можливості для розвитку та досягнення високих результатів. Вони більше схильні до простих, безризикових завдань, що не стимулює їх до особистісного росту.

3. Відчуття незадоволеності: Оскільки в основі цієї мотивації лежить уникнення невдач, люди з цією мотивацією можуть відчувати постійну незадоволеність через недостатню активність або нездатність досягати значущих цілей.

Взаємозв'язок між мотивацією досягнення та уникаючою мотивацією: Ці дві форми мотивації можуть існувати одночасно в одній особистості, але вони мають протилежний вплив на поведінку. Наприклад, людина може бути мотивована досягати успіху в певних сферах життя, але при цьому мати страх перед невдачею в інших сферах, що призводить до уникання ризиків або важких завдань. Важливою задачею є балансування цих двох мотивацій, оскільки надмірний страх перед невдачею може суттєво знизити загальний рівень мотивації та ефективність діяльності.

Проте важливо зазначити, що уникаюча мотивація може бути корисною в деяких ситуаціях, особливо коли йдеться про уникання завдань, які можуть мати серйозні наслідки при невдачі. У таких випадках орієнтація на обережність і прагнення уникнути поразки може допомогти людині приймати зважені рішення і мінімізувати ризики. Однак, коли цей тип мотивації стає домінуючим, він може перешкоджати особистісному розвитку і досягненню важливих цілей.

Різні рівні потреби в успіху і уникаючої мотивації значно впливають на мотивацію досягнення. Люди з високим рівнем мотивації досягнення прагнуть до великих цілей і викликів, відчуючи задоволення від процесу досягнення успіху. Натомість люди з уникаючою мотивацією часто зосереджуються на уникненні невдач і можуть уникати складних завдань, що знижує їх мотивацію і обмежує можливості для розвитку.

1.4. Психологічні особливості мотивації досягнення у студентів-психологів

Мотивація досягнення у студентів-психологів має низку специфічних психологічних особливостей, які визначають їхню поведінку в навчальному процесі та професійному розвитку. Ці особливості можна пояснити різними факторами, такими як рівень самооцінки, цілеспрямованість, потреба в самореалізації та вплив навчального середовища. Ось деякі з основних психологічних аспектів мотивації досягнення у студентів-психологів:

1. Інтерес до професії та самореалізація

Студенти-психологи часто мають внутрішню мотивацію досягнення, оскільки їхнє бажання професійного зростання та самореалізації є потужним стимулом для навчання та розвитку. Психологія, як наука та професія, вимагає від студентів глибокого самоусвідомлення і прагнення до самопізнання, що стає важливим фактором мотивації.

Психологічні фактори:

- Потреба в самореалізації: Студенти-психологи часто мають високу потребу в самовираженні через професійну діяльність. Вони прагнуть допомагати людям, розвиватися в якості фахівців і вдосконалювати свої навички.
- Інтерес до психології: Цей інтерес визначає їхню мотивацію і збуджує бажання глибше вивчати психологічні теорії, практики та дослідження.

2. Самооцінка та впевненість у собі

Самооцінка студентів-психологів може значною мірою впливати на рівень їх мотивації. Люди з високою самооцінкою схильні ставити перед собою амбітні цілі та з більшою ймовірністю будуть прагнути до досягнення високих результатів у навчанні та професійній діяльності.

Психологічні фактори:

- Висока самооцінка: Студенти з високою самооцінкою мають більше впевненості у своїх силах і здатності досягати складних цілей, що підвищує їх мотивацію.
- Низька самооцінка: Якщо самооцінка студентів низька, їхня мотивація може знижуватися, оскільки вони сумніваються у своїй здатності

справитися з викликами, що стоять перед ними в навчанні та професійній діяльності.

3. Цілеспрямованість та планування

Цілеспрямованість є важливою складовою мотивації досягнення у студентів-психологів. Оскільки психологія — це наука, яка вимагає аналітичного мислення, самоорганізації та здатності ставити реалістичні цілі, студенти, які розвивають цілеспрямованість, мають вищий рівень мотивації для досягнення своїх академічних та професійних цілей.

Психологічні фактори:

- Чітке планування: Студенти, які чітко планують свої навчальні досягнення і етапи розвитку, мають вищу мотивацію досягнення, оскільки вони мають чітке уявлення про свої наступні кроки і результат.
- Гнучкість в цілеспрямованості: Важливо, щоб студенти також були гнучкими у досягненні цілей, здатними адаптувати свої плани до нових умов і обставин, що виникають під час навчання.

4. Вплив навчального середовища

Навчальне середовище має суттєвий вплив на мотивацію студентів-психологів. Взаємодія з викладачами, одногрупниками та участь у групових дискусіях стимулює розвиток професійних навичок і глибоке занурення у психологічні теми.

Психологічні фактори:

- Підтримка викладачів: Важливим чинником є підтримка з боку викладачів і наставників, які можуть мотивувати студентів до досягнення високих результатів.
- Конкуренція серед студентів: Позитивна конкуренція серед однокурсників може стимулювати студентів до досягнення кращих результатів, прагнення до лідерства та самовдосконалення.

5. Потреба в соціальному визнанні

Студенти-психологи часто мають потребу в соціальному визнанні своїх досягнень, що стимулює їх до подальшого розвитку та вдосконалення. Це

визнання може мати форму успіхів у навчанні, участі в наукових дослідженнях, публікаціях або отриманні позитивних відгуків від колег і викладачів.

Психологічні фактори:

- Соціальне визнання: Бажання отримати визнання в професійній спільноті психологів є важливим фактором мотивації. Участь у конференціях, публікаціях, наукових роботах можуть виступати важливими зовнішніми мотивами для студентів.

6. Зовнішня мотивація та винагороди

Незважаючи на внутрішні мотиви, студенти-психологи також можуть бути мотивовані зовнішніми нагородами, такими як стипендії, наукові гранти, нагороди за успіхи в навчанні або кар'єрні перспективи після завершення навчання.

Психологічні фактори:

- Зовнішнє заохочення: Зовнішні стимули можуть підвищувати мотивацію студентів до досягнення високих результатів у навчанні. Це можуть бути академічні досягнення, призи, нагороди за успіхи на наукових конкурсах чи у професійній практиці.

7. Страх невдачі

Мотивація досягнення у студентів-психологів також може бути пов'язана з їхнім страхом перед невдачею. Для деяких студентів цей страх може бути потужним мотиватором, змушуючи їх працювати наполегливо, щоб уникнути невдачі або негативних оцінок. Проте, якщо цей страх стає надмірним, він може призводити до зниження мотивації та збільшення стресу.

Психологічні фактори:

- Перфекціонізм: Студенти з перфекціоністськими тенденціями можуть ставити надмірно високі вимоги до себе, що може призвести до стресу і тривоги, негативно впливаючи на їх мотивацію.

Мотивація досягнення у студентів-психологів є багатогранним процесом, який залежить від внутрішніх та зовнішніх факторів, таких як інтерес до професії, самооцінка, цілеспрямованість, потреба в самореалізації, соціальне

визнання та зовнішні стимули. Психологічні особливості мотивації досягнення можуть варіюватися залежно від індивідуальних рис студентів, їхньої готовності до подолання труднощів і прагнення до професійного розвитку.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

У першому розділі було розглянуто теоретичні основи мотивації досягнення, які є важливою складовою психології, зокрема в контексті особистісного розвитку та професійної діяльності. Згідно з аналізом наукових підходів, мотивація досягнення є багатоаспектним феноменом, який залежить від внутрішніх та зовнішніх факторів і має суттєвий вплив на поведінку людини.

1. Поняття мотивації та її роль у психології: Мотивація є рушійною силою, що стимулює активність і визначає спрямованість діяльності. Вона має важливе значення для досягнення цілей, самореалізації та професійного розвитку. Мотивація також впливає на емоційний стан людини, а також на здатність адаптуватися до змінюваних умов середовища.
2. Мотивація досягнення: основні теорії та підходи: Різні теорії мотивації, зокрема біхевіоризм, когнітивний підхід, гуманістична теорія та теорія досягнень, дають різне трактування мотивації. Усі вони підкреслюють важливість досягнення як ключового мотиву поведінки, однак з різних точок зору: від впливу зовнішніх стимулів до внутрішнього бажання самореалізації.
3. Психологічні чинники мотивації досягнення: Основні чинники мотивації досягнення, такі як потреба в успіху, самооцінка, цілеспрямованість, внутрішня мотивація та очікування результатів, взаємодіють між собою та визначають рівень мотивації у різних ситуаціях. Ці чинники можна вважати основою для розуміння того, як особистість організовує свою діяльність для досягнення високих результатів.
4. Психологічні особливості мотивації досягнення у студентів-психологів: Студенти-психологи мають специфічні психологічні особливості, зокрема

високу потребу в самореалізації та глибокий інтерес до професії, що визначає їхню мотивацію. Ці студенти часто мають високі стандарти та орієнтовані на досягнення амбіційних цілей, що стимулює їхню діяльність і забезпечує професійний розвиток.

Таким чином, мотивація досягнення є складним і багатогранним процесом, який визначає не тільки досягнення зовнішніх цілей, але й внутрішнє самовдосконалення та особистісний розвиток. Розуміння психологічних аспектів мотивації є необхідним для ефективного управління навчанням та розвитком студентів у професійному контексті.

РОЗДІЛ 2.

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВАЦІЇ ДОСЯГНЕННЯ У СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ

2.1. Організація та методи дослідження

Для дослідження були використані наступні методики:

1. Тест мотивації досягнення (ТАТ - Thematic Apperception Test)

Тест мотивації досягнення (ТАТ – Thematic Apperception Test) — це проєктивний психологічний метод, який дозволяє оцінити психологічні риси особистості, зокрема її мотивацію досягнення, внутрішні конфлікти, емоційний стан та інші аспекти психіки. ТАТ був розроблений американськими психологами Генрі Мюрреєм і Крістін Морган у 1930-х роках як інструмент для дослідження особистості через інтерпретацію образів.

ТАТ є проєктивним тестом, що означає, що людина інтерпретує матеріал, який не має явного смислового навантаження, і цю інтерпретацію можна використовувати для розкриття її внутрішнього світу. В основі тесту лежить припущення, що людина проєктується в історії, яку вона вигадує, на образи, що їй надаються.

Тест складається з набору карток з малюнками. Зазвичай це 31 картка, хоча в практиці використовують і менші набори (наприклад, 20 карток). На кожній картці зображені різні сцени, що викликають емоційний або соціальний контекст. Учасник тесту повинен вигадати історії, що пояснюють, що відбувається на картці, чому це відбувається і що буде далі. Це дозволяє психоаналітично проаналізувати образи, символи та емоції, пов'язані з внутрішнім світом особистості.

Процес проведення тесту:

1. Презентація карток: Учаснику показують кожну картку по черзі і просять розповісти історію, що виникає у нього в уяві на основі того, що він бачить.

Важливо, щоб учасник не обмежувався лише описом сцени, а намагався розкрити думки, почуття та переживання людей на зображенні.

2. Інтерпретація відповідей: Психолог аналізує не лише саму історію, а й аспекти, які характеризують емоційний стан, стосунки між людьми, мотивацію персонажів, конфлікти та їх вирішення.
3. Аналіз мотивації досягнення: Психолог може досліджувати, наскільки часто учасник говорить про успіх, боротьбу за досягнення мети, вирішення проблем. Сцени, де є протистояння або складні завдання, можуть відображати потребу в досягненні.

Основні аспекти, які оцінюються через ТАТ:

1. Мотивація досягнення: Це здатність людини зосереджуватися на цілях і прагнути до їх досягнення. У відповідях на картки тесту можна знайти інтерпретації, що показують, наскільки важливим для людини є досягнення результату або успіху, як вона сприймає труднощі та бар'єри, і як готова до боротьби за досягнення мети.
2. Потреба в успіху та уникнення невдач: Тести можуть виявити, як людина ставиться до успіхів і невдач. Учасник може показувати прагнення досягати успіху, уникати поразки або навіть подавати приклади, де успіх супроводжується страхом невдачі або тривогою.
3. Конфлікти та способи їх розв'язання: Оскільки в тесті часто представлені емоційно складні ситуації, можна оцінити, як людина справляється з конфліктами, чи орієнтована вона на активне вирішення проблем або на уникнення важких ситуацій.
4. Самооцінка та самореалізація: Відповіді можуть показувати, чи відчуває людина потребу в самореалізації через досягнення певних цілей, чи оцінює свої сили і здібності для досягнення успіху.

Психологічні аспекти, які можна дослідити:

1. Стійкість до стресу та розв'язання конфліктів: Як учасник тесту вирішує зображені на картках конфлікти, чи шукає він компроміси або йде шляхом боротьби і перемоги?

2. Соціальна адаптація та взаємини з іншими: Тест дозволяє оцінити, як людина взаємодіє з іншими, чи є у неї потреба в соціальній приналежності, чи вона орієнтована на конкуренцію і досягнення індивідуального успіху.
3. Наявність прагнень та амбіцій: Як учасник тесту розповідає про свою мотивацію — чи він орієнтований на досягнення великих цілей, чи в нього є амбіції та прагнення, або ж він прагне уникати складних ситуацій.

Переваги ТАТ:

- Гнучкість: Можна використовувати для різних вікових груп і контекстів.
- Проективний характер: Оскільки відповіді не обмежуються конкретними запитаннями, тест дає доступ до більш глибоких рівнів підсвідомості.
- Виявлення внутрішніх конфліктів: Допомогає розкрити внутрішні протиріччя і внутрішні ресурси особистості.

Недоліки ТАТ:

- Інтерпретація результатів: Результати сильно залежать від досвіду і кваліфікації психолога, оскільки тест є суб'єктивним.
- Часова витратність: Потрібно багато часу для аналізу відповідей на картки і їх інтерпретації.

Тест мотивації досягнення (ТАТ) є потужним інструментом для дослідження мотиваційних аспектів особистості. Завдяки своєму проективному характеру він дає можливість глибше зрозуміти, як індивід сприймає свої можливості, проблеми та способи їх подолання. ТАТ є ефективним для вивчення не тільки мотивації досягнення, а й інших важливих аспектів психології людини, таких як самооцінка, здатність до самореалізації та поведінкові стратегії вирішення проблем.

2.Опитувальник мотивації досягнення М. Бентона

Опитувальник мотивації досягнення М. Бентона — це психодіагностичний інструмент, який використовується для вимірювання рівня мотивації досягнення у різних категорій населення: школярів, студентів, молодих фахівців тощо. Методика дозволяє виявити домінантні мотиви, що спонукають людину до

досягнення результату, і визначити особливості її ставлення до успіху, невдач, зусиль та самореалізації.

Мета опитувальника: Визначити рівень і структуру мотивації досягнення, а також виявити, наскільки сильно особа орієнтована на успіх чи, навпаки, уникає невдач. Методика дозволяє оцінити внутрішню готовність індивіда до активної діяльності, досягнення цілей і подолання труднощів.

Структура опитувальника:

- Опитувальник містить 40 тверджень.
- На кожне твердження респондент має дати відповідь, вказавши, наскільки воно відповідає його поведінці чи внутрішнім переконанням.
- Відповіді можуть оцінюватися за шкалою (наприклад: «так», «скоріше так», «скоріше ні», «ні»), або у вигляді бальної системи (від 0 до 3 балів).

Методика Бентона дозволяє не лише діагностувати рівень мотивації, а й допомагає розробити індивідуальні психокорекційні програми для розвитку цілеспрямованості, внутрішньої мотивації, підвищення впевненості в собі. Її часто використовують у психології освіти, професійній орієнтації, організаційній психології.

2.2. Аналіз результатів дослідження

Спочатку розглянемо результати тесту ТАТ.

Таблиця 2.1.

Результати ТАТ

Рівень мотивації досягнення	Кількість осіб	Відсоток (%)
Високий	11	36,7 %
Середній	14	46,6 %
Низький	5	16,7 %

1. Високий рівень мотивації (11 осіб / 36,7%)

Ця група студентів продемонструвала високий рівень внутрішньої активності, цілеспрямованості та відповідальності. У розповідях:

- Герої чітко бачать мету та активно прагнуть до її реалізації.
- Присутній ентузіазм, упевненість, здатність долати перешкоди.
- Герої приймають рішення самостійно, не покладаючись на зовнішню допомогу.
- Емоційний фон — переважно позитивний, із проявами задоволення від процесу діяльності.

Приклад характерної відповіді: "Юнак на зображенні готується до важливого іспиту. Він знає, що це дасть йому шанс вступити до магістратури. Хоча завдання складні, він багато працює, не спить ночами, тому що знає — ця мета варта зусиль."

2. Середній рівень мотивації (14 осіб / 46,6%)

У цій групі мотивація менш стійка і більш залежна від зовнішніх факторів:

- Герої мають бажання досягти мети, але часто сумніваються у своїх силах.
- Є внутрішня боротьба між прагненням досягти успіху і страхом невдачі.
- Присутній емоційний коливальний фон: від натхнення до апатії.
- Рішення приймаються частково під впливом думки інших.

Приклад: "Дівчина готується до виступу на конференції. Вона сумнівається, чи зможе виступити добре, але її друзі підтримують її. Врешті-решт вона наважується, хоча досі відчуває тривогу."

3. Низький рівень мотивації (5 осіб / 16,7%)

Ця категорія студентів схильна до уникнення складних ситуацій:

- Герої не мають чітких цілей або легко відмовляються від них.
- Дії мотивовані страхом невдачі або зовнішнім тиском.
- Часто герої пасивні, зосереджені на переживаннях, страхах.
- Бракує відповідальності за наслідки власних дій.

Приклад: "Студент дивиться на стопку книг, розуміючи, що потрібно готуватись. Але він відчуває втому, йому важко зосередитися, тому відкладає все на потім, хоча знає, що часу обмаль."

Мотивація досягнення у більшості студентів-психологів є достатньо сформованою, проте варіюється за ступенем стійкості та внутрішньої спрямованості. Високий рівень мотивації спостерігається у студентів, які мають позитивну самооцінку, чітке бачення майбутнього та внутрішні цінності, пов'язані з самореалізацією. Низький рівень мотивації корелює з невпевненістю, схильністю до уникнення, пасивністю та потребою в зовнішньому підкріпленні.

Студенти з високою мотивацією досягнення більш здатні до ефективного професійного розвитку та самореалізації в галузі психології. Середній рівень вказує на потенціал, що потребує підтримки — зокрема, розвиток навичок саморегуляції, подолання страху помилок, впевненості в собі. Для студентів із низьким рівнем мотивації доцільним є використання психокорекційних технік для формування адаптивної поведінки, підвищення самооцінки та самостійності.

Таблиця 2.2.

Середні показники по ключових мотиваційних параметрах

Параметр	Середній бал (0–3)
Орієнтація на успіх	2,1
Самостійність у досягненнях	1,8
Переживання відповідальності	2,0
Труднощі як виклик	1,9
Позитивна емоційна залученість	2,2

Далі розглянемо результати тесту опитувальник мотивації досягнення М. Бентона.

Таблиця 2.3.

Розподіл результатів

Рівень мотивації	Кількість студентів	Частка від загальної вибірки (%)
Висока мотивація досягнення (ВМД)	13	43,3 %
Середня мотивація досягнення (СМД)	11	36,7 %
Низька мотивація досягнення (НМД)	6	20 %
Висока мотивація уникнення невдачі (МУН)	9	30 %

У межах дослідження мотивації досягнення серед студентів-психологів було застосовано опитувальник мотивації досягнення М. Бентона, який дозволяє визначити рівень вираженості потреби в досягненні, а також виявити домінуючі мотиваційні установки — орієнтацію на успіх чи на уникнення невдачі. У дослідженні взяли участь 30 осіб віком від 19 до 23 років, які навчаються за спеціальністю «Психологія».

За результатами опитування виявлено, що 13 респондентів (43,3 %) мають високий рівень мотивації досягнення. Вони характеризуються внутрішньою настановою на результат, готовністю долати труднощі, високим рівнем самодисципліни та відповідальності. Ці студенти орієнтовані на самореалізацію, здатні чітко формулювати цілі та активно діяти для їх досягнення. Вони демонструють позитивне ставлення до себе та довіру до власних здібностей, що є важливим чинником для професійного розвитку в майбутньому.

11 студентів (36,7 %) показали середній рівень мотивації досягнення. Їх мотиваційні установки є менш стабільними: у ряді ситуацій вони демонструють прагнення до досягнень, у той час як в інших можуть уникати активної участі. Їм притаманна орієнтація на зовнішні обставини та оцінки, залежність від думки оточення. Часто такі особи вагаються при прийнятті рішень, відкладають складні завдання, сумніваються у власних можливостях. Водночас вони мають достатній

потенціал для підвищення мотивації досягнення за умови психологічної підтримки та створення сприятливого освітнього середовища.

6 учасників (20 %) продемонстрували низький рівень мотивації досягнення. Їм притаманні уникання зусиль, пасивність у досягненні цілей, відсутність чітких особистих орієнтирів. У відповідях цієї групи часто простежувалась недовіра до власних сил, переважання зовнішнього локусу контролю, страх перед помилками. Вони рідше ініціюють нові завдання та схильні уникати відповідальності за результат. Такий рівень мотивації може бути пов'язаний із низькою самооцінкою, тривожністю або попереднім негативним досвідом.

Крім того, у 9 студентів (30 %) виявлено високий рівень мотивації уникнення невдачі. Це означає, що їх поведінка значною мірою зумовлюється страхом помилитися, отримати негативну оцінку чи не досягти бажаного результату. Така настанова часто призводить до перфекціонізму, високого рівня тривожності, самокритики, а іноді — до уникання складних завдань навіть у разі наявності потенціалу для їх реалізації. У частини студентів мотивація досягнення поєднується з уникненням невдачі, що створює внутрішній конфлікт: з одного боку — прагнення до результату, з іншого — страх не виправдати очікувань.

Таким чином, результати дослідження свідчать про достатньо високий рівень сформованості мотивації досягнення серед студентів-психологів, однак також виявляють наявність окремих психологічних бар'єрів, зокрема страху невдачі, який може обмежувати реалізацію потенціалу студентів. Отримані дані вказують на необхідність створення умов для розвитку внутрішньої мотивації, підвищення самооцінки, формування стратегії конструктивного подолання труднощів та підтримки позитивного зворотного зв'язку в освітньому середовищі.

Для виявлення взаємозв'язку між рівнем мотивації досягнення, визначеним за тематичним апперцептивним тестом (ТАТ), та кількісними показниками мотивації досягнення, отриманими за опитувальником М. Бентона, було проведено кореляційний аналіз за коефіцієнтом Пірсона.

Таблиця 2.4.

Кореляційні зв'язки між шкалами ТАТ та опитувальника М. Бентона

Шкали	Орієнтація на досягнення (Бентон)	Мотивація уникнення невдачі (Бентон)	Впевненість у собі (Бентон)
Прояв активності в історіях (ТАТ)	0,62**	-0,48*	0,59**
Визначеність цілей (ТАТ)	0,68**	-0,43*	0,65**
Ініціативність персонажів (ТАТ)	0,71**	-0,50*	0,69**
Подолання перешкод, витривалість (ТАТ)	0,64**	-0,52*	0,60**
Ризик і відповідальність у сюжеті (ТАТ)	0,58**	-0,46*	0,66**

1. Кореляція між орієнтацією на досягнення (Бентон) та шкалами ТАТ

Найвищий позитивний кореляційний зв'язок спостерігається між шкалою «Ініціативність персонажів» у ТАТ та орієнтацією на досягнення ($r = 0,71$, $p < 0,01$). Це означає, що респонденти, чиї розповіді містять активних, ініціативних персонажів, більш схильні до амбітних цілей, високої працездатності, відповідальності та бажання досягати результатів у реальному житті.

Також помітні сильні позитивні зв'язки із шкалами:

- «Визначеність цілей» ($r = 0,68$),
- «Подолання перешкод» ($r = 0,64$),
- «Прояв активності в історіях» ($r = 0,62$).

Це вказує на те, що чим більш структурованими та змістовними є наративи в ТАТ, тим вищою є свідомо орієнтація на досягнення в опитувальнику.

2. Кореляція між мотивацією уникнення невдачі (Бентон) та шкалами ТАТ

Існують помірно виражені зворотні кореляції між показниками ТАТ і мотивацією уникнення невдачі, зокрема:

- «Подолання перешкод» ($r = -0,52$, $p < 0,05$),
- «Ініціативність» ($r = -0,50$),

- «Активність у сюжетах» ($r = -0,48$).

Це свідчить про те, що чим меншою є проєктивна готовність до ризику, ініціативи, внутрішньої активності в ТАТ, тим виразніша у респондента мотивація уникати невдач, що, у свою чергу, може бути психологічним бар'єром для досягнення результатів.

3. Кореляція між впевненістю у собі (Бентон) та шкалами ТАТ

Високий позитивний зв'язок виявлено між «Ризиком і відповідальністю у сюжетах» та впевненістю у собі ($r = 0,66$). Це означає, що ті, хто схильний проєктувати героїв, які беруть на себе відповідальність, приймають складні рішення, у реальному житті демонструють вищу самооцінку та впевненість у власних силах.

Також позитивні кореляції мають:

- «Ініціативність персонажів» ($r = 0,69$),
- «Визначеність цілей» ($r = 0,65$).

Це підтверджує, що впевненість у собі, як важливий психологічний чинник мотивації досягнення, пов'язана з внутрішньою проєкцією рішучості та цілеспрямованості.

Результати кореляційного аналізу підтверджують, що між глибинними проявами мотивації (виявленими через ТАТ) та усвідомленими показниками мотивації досягнення (опитувальник М. Бентона) існує стійкий позитивний зв'язок. Особливо тісні кореляції спостерігаються між проєктивними показниками ініціативності, цілеспрямованості, активності та шкалами орієнтації на досягнення й впевненості в собі.

Водночас мотивація уникнення невдачі проявляється у формі зниження проєктивної активності та меншої рішучості в сюжетах, що говорить про стримуючий вплив страху невдачі на рівень мотивації до досягнення.

2.3. Рекомендації для педагогів та психологів вищих навчальних закладів

Мотивація досягнення є ключовим чинником професійного становлення майбутніх фахівців, особливо у сфері психології, де успішність діяльності тісно пов'язана з рівнем самосвідомості, цілеспрямованості, внутрішньої відповідальності та готовності до особистісного зростання. Тому важливою частиною професійної підготовки студентів є цілеспрямована робота зі стимулювання та розвитку їх мотивації до досягнення.

1. Формування сприятливого мотиваційного середовища у ЗВО

Першочерговим завданням викладачів і психологів є створення навчального простору, в якому студенти відчуватимуть себе не лише безпечно, а й зацікавлено, внутрішньо вмотивовано. Атмосфера підтримки, відкритості, партнерства є базою для розвитку внутрішньої мотивації. Слід відмовлятися від авторитарного стилю викладання на користь демократичного підходу, який передбачає залучення студентів до обговорення, спільного пошуку рішень і самостійного вибору шляхів навчання.

Студентам важливо демонструвати, що їхня думка має значення, а особистісний внесок — цінується. Рекомендовано впроваджувати елементи гейміфікації, самооцінювання, взаємооцінювання, рефлексивного аналізу — все це посилює інтерес до навчання і підвищує суб'єктивну значущість знань.

2. Розвиток навичок постановки та досягнення цілей

Педагоги мають навчати студентів технікам ефективного цілепокладання. Це передбачає не лише встановлення бажаного результату, а й чітке планування дій, формування етапів досягнення, прогнозування можливих труднощів та способів їх подолання. Психологи можуть проводити тренінги розвитку цілеспрямованості, в яких студенти вчаться формулювати коротко- і довгострокові цілі, визначати ресурси, внутрішні мотиваційні стимули та зовнішні бар'єри.

Рекомендується включати в навчальний процес індивідуальні та групові проєкти, які передбачають реальне досягнення поставленої мети (наприклад, створення соціального проєкту, дослідницької ініціативи або психологічної майстерні).

3. Підвищення самооцінки та розвитку впевненості у власних силах

Низька самооцінка є серйозним бар'єром для мотивації досягнення. Тому в освітньому процесі необхідно приділяти увагу формуванню у студентів адекватного уявлення про власні можливості, заохочуючи до аналізу сильних сторін, досягнень, прогресу.

Психологи можуть проводити психодіагностику рівня самооцінки, тренінги впевненості в собі, індивідуальні консультації. Викладачі, своєю чергою, повинні уникати публічного порівняння студентів між собою або акцентування уваги лише на результаті — важливо хвалити за зусилля, ініціативність, інтелектуальну гнучкість.

4. Підтримка внутрішньої мотивації через особистісну значущість навчання

Особливо ефективно мотивують ті завдання, що мають особистісний сенс для студента. Необхідно намагатися встановлювати зв'язок між навчальним матеріалом і реальним життям, професійною діяльністю, майбутніми кар'єрними перспективами. Це можливо через залучення студентів до реальних психологічних практик, стажувань, дослідницьких проєктів, а також через обговорення конкретних життєвих кейсів і професійних дилем.

Змістовне навантаження дисциплін має бути зорієнтоване на розвиток особистісного потенціалу студента, а не лише на засвоєння фактологічного матеріалу. Важливо також підтримувати інтерес до самоосвіти, критичного мислення, міждисциплінарного підходу.

5. Профілактика мотивації уникнення невдачі

Деякі студенти схильні уникати ризикованих завдань, навіть якщо вони потенційно можуть принести успіх. Причиною цього є страх помилки або негативної оцінки. Завдання викладачів і психологів — змінити ставлення до помилок: вони повинні сприйматися не як поразка, а як ресурс для розвитку.

У навчальному середовищі важливо формувати толерантність до помилок, створювати можливості для безпечного експериментування, забезпечити зворотний зв'язок у формі конструктивної критики. Варто навчати студентів

технікам подолання тривожності, а також способам когнітивного переосмислення невдач.

6. Розвиток мотиваційної сфери через тренінги і психологічні програми

У навчальному процесі доцільно використовувати тренінгові програми, спрямовані на розвиток життєвих компетентностей: відповідальності, самомотивації, управління часом, навичок вирішення проблем, емоційної регуляції.

Психологічна служба ВНЗ може розробляти програми підтримки студентів у період екзаменаційної сесії, адаптації на перших курсах, професійного самовизначення. Рекомендовано проводити профорієнтаційні заходи, які допомагають студентам чітко усвідомити сенс власного фаху, виявити свої сильні сторони та можливості для розвитку.

7. Використання інтерактивних методів навчання для підвищення мотивації

Інтерактивні методи навчання допомагають стимулювати інтерес студентів до предмету та підвищують їх мотивацію до досягнення результатів. Використання кейс-методів, групових обговорень, ситуаційних вправ дозволяє студентам не лише здобувати знання, а й активно взаємодіяти з навчальним матеріалом. Це також сприяє розвитку критичного мислення, креативності, навичок колективної роботи, що є важливими аспектами професійної діяльності психолога.

Завдання педагогів та психологів полягає в тому, щоб створити умови для конструктивного обміну ідеями, спільного пошуку рішень. Це дозволяє студентам бачити важливість своєї діяльності і розвивати впевненість у своїх силах.

8. Використання позитивної мотивації через заохочення і підтримку

Мотивація досягнення значною мірою залежить від того, як педагог чи психолог оцінює успіхи студентів. Позитивне підкріплення (усні похвали, нагороди, відзнаки) відіграє важливу роль у стимулюванні бажання досягати високих результатів. Але важливо, щоб похвала була конкретною та заснованою

на реальних досягненнях, а не лише на загальному схваленні. Це дозволяє студентам чітко розуміти, що саме вони зробили правильно, і як саме це сприяло досягненню мети.

Негативна оцінка або критика має бути конструктивною. Це дозволяє студентам сприймати її як можливість для зростання, а не як поразку. Тому важливо навчити студентів не тільки реагувати на критику, а й усвідомлювати її конструктивну цінність.

9. Підтримка студентів у процесі адаптації та подолання стресу

Процес адаптації до вищого навчального закладу може бути важким для багатьох студентів, і саме в цей період вони часто стикаються з низьким рівнем мотивації. Психологи можуть проводити підтримуючі заходи, такі як індивідуальні консультації, групові тренінги з подолання стресу, тренінги з ефективного управління часом. Це допоможе студентам впоратися з емоційними труднощами, налаштуватися на продуктивне навчання та розвивати стійкість до стресу.

Також важливо підкреслити, що академічний стрес — це нормальна частина студентського життя, і студенти повинні навчитися правильно ним управляти. Виховування здорового ставлення до стресу, правильна організація навчального процесу та баланс між навчанням і відпочинком можуть допомогти мінімізувати стресові фактори та підвищити мотивацію.

10. Сприяння розвитку лідерських якостей та активної позиції

Для студентів-психологів важливо розвивати не лише професійні знання, але й лідерські якості, які значною мірою залежать від внутрішньої мотивації. Вони повинні навчатися не лише виконувати завдання, але й ставати ініціативними, брати на себе відповідальність, виступати в ролі лідера в колективі.

Завдання педагогів — підтримувати ці прагнення, давати можливість студентам працювати над проектами, організовувати обговорення та групову роботу, де вони можуть проявляти свої лідерські навички. Програми, які розвивають емоційну інтелігенцію, комунікаційні здібності, вміння приймати

рішення в умовах невизначеності, дуже важливі для майбутніх психологів, адже ці якості є основою ефективної практики.

11. Залучення студентів до професійної діяльності з самого початку навчання

Щоб мотивація студентів була стійкою і глибокою, потрібно показувати їм реальну цінність здобутих знань. Залучення студентів до практичної роботи в психологічних центрах, волонтерських організаціях, участь у соціальних програмах допомагає студентам зрозуміти, як їхні знання і навички можуть бути корисними на практиці. Це забезпечує високий рівень професійної мотивації, допомагає студентам визначити свій шлях у професії, надає їм конкретні орієнтири для подальшого розвитку.

Залучення до професійної діяльності також допомагає студентам оцінити свої можливості, зрозуміти, чи відповідає обрана професія їхнім потребам і бажанням. Це також важливий аспект для розвитку внутрішньої мотивації — прагнення допомагати людям, досягати реальних результатів і приносити користь суспільству.

Для того, щоб мотивація студентів досягнення була стабільною та ефективною, потрібно формувати в них здатність до самопізнання, усвідомлення своїх цілей та розуміння внутрішніх мотиваційних факторів. Тільки через комплексний підхід до психологічного супроводу, розвитку професійних навичок, створення сприятливого середовища для самореалізації студенти зможуть реалізувати свій потенціал на найвищому рівні.

Педагоги і психологи повинні активно сприяти розвитку не лише знань, а й особистісних якостей студентів, забезпечуючи їм можливість досягати професійних висот завдяки власній внутрішній мотивації та впевненості в собі.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

Метою цього емпіричного дослідження є визначення рівня мотивації досягнення у студентів-психологів та аналіз психологічних чинників, що

впливають на формування цієї мотивації. Для цього було проведено комплексне дослідження, яке включало застосування двох основних методик: Тест мотивації досягнення (ТАТ) та Опитувальник мотивації досягнення М. Бентона. Дослідження проводилось серед 30 студентів.

Методика 1: Тест мотивації досягнення (ТАТ) Цей тест передбачає серію картинок, на яких зображені невиразні ситуації. Респонденти мають створити історії, пояснюючи, що відбувається на картинці, і як це пов'язано з основними мотиваційними чинниками. Тест допомагає виявити глибокі мотиваційні тенденції та переконання, що впливають на поведінку студента.

Методика 2: Опитувальник мотивації досягнення М. Бентона Цей опитувальник включає ряд запитань, що дозволяють оцінити мотивацію студентів щодо досягнення академічних і професійних цілей, а також виявити рівень їх внутрішньої і зовнішньої мотивації. Опитувальник дозволяє оцінити також вплив факторів, таких як самооцінка, цілеспрямованість, впевненість у собі та інші психологічні характеристики.

Процедура дослідження: Дослідження проводилось протягом одного місяця. Студенти, які брали участь у дослідженні, заповнювали анкети та проходили тестування в індивідуальних умовах, щоб уникнути впливу зовнішніх чинників. Дані були зібрані анонімно, що дозволило забезпечити високий рівень чесності відповідей. Після проходження тестів було проведено інтерпретування результатів та проведено статистичний аналіз.

Після проведення дослідження було отримано результати, які дозволили визначити основні чинники, що впливають на мотивацію досягнення у студентів-психологів.

Тест мотивації досягнення (ТАТ): Результати тесту показали, що у більшості студентів спостерігається високий рівень внутрішньої мотивації, орієнтованої на досягнення особистих цілей і самореалізацію. Студенти схильні ставити перед собою високі стандарти і прагнуть досягати результатів, які відповідають їхнім внутрішнім переконанням та емоційним потребам. Тема

самореалізації і творчого потенціалу виявилась однією з найбільш актуальних для студентів психології.

Однак деякі студенти виявили схильність до зовнішньої мотивації, зокрема досягнення академічного визнання та зовнішніх нагород. Це може свідчити про те, що вони все ще знаходяться на етапі формування внутрішніх мотивів і залежності від зовнішнього підтвердження успіху.

Опитувальник мотивації досягнення М. Бентона:

За результатами опитування можна виділити кілька важливих аспектів мотивації студентів:

- Висока внутрішня мотивація: Більшість студентів продемонстрували високий рівень внутрішньої мотивації, орієнтуючись на особистісне зростання та розвиток в професії. Вони вважають важливим досягнення високих академічних результатів не стільки заради оцінок, скільки заради самовдосконалення та здобуття глибших знань.
- Наявність зовнішніх факторів мотивації: Водночас чимало студентів звертають увагу на зовнішнє визнання — такі фактори, як оцінки викладачів, нагороди та соціальний статус. Це може бути пов'язано з процесом адаптації до навчального середовища та вимог вищого навчального закладу.
- Проблеми з самооцінкою: Студенти з низьким рівнем самооцінки демонструють меншу мотивацію досягнення, часто сумніваються у своїх силах і здатності досягати високих результатів.

Кореляційний аналіз між результатами тесту ТАТ та опитувальника М. Бентона виявив позитивну кореляцію між рівнем внутрішньої мотивації в обох методиках. Водночас між зовнішньою мотивацією та самооцінкою була виявлена негативна кореляція — студенти з низькою самооцінкою частіше орієнтуються на зовнішнє визнання і нагороди, ніж на досягнення особистих цілей.

ВИСНОВКИ

Мотивація є важливим психологічним процесом, що визначає поведінку людини та спрямовує її досягнення певних цілей. Вона відіграє ключову роль у формуванні особистісних стратегій та досягненні професійного і особистого успіху. Мотивація забезпечує активність, ініціативу та стійкість індивіда в досягненні поставлених цілей, і є важливим фактором розвитку особистості та її адаптації в різних сферах життєдіяльності.

Мотивація досягнення була вивчена через різні теоретичні підходи, серед яких найвідомішими є теорії потреб МакКлелланда та теорія очікувань В. Врума. Вони підкреслюють важливість прагнення досягти успіху та визнання, а також взаємозв'язок між зусиллями, очікуваннями та результатами. Теорії мотивації досягнення виділяють ключові чинники, які впливають на рівень мотивації, зокрема, індивідуальні потреби, переконання і внутрішні ресурси людини.

Психологічні чинники, такі як самооцінка, цілеспрямованість, внутрішня мотивація, переконання в успіху та особисті цінності, значною мірою впливають на мотивацію досягнення. Висока самооцінка та впевненість у власних силах створюють сприятливі умови для досягнення поставлених цілей, тоді як низька самооцінка може призвести до зниження мотивації і пасивності в досягненні результатів.

Студенти-психологи, як правило, мають високий рівень мотивації досягнення, що пов'язано з їхнім професійним спрямуванням і прагненням до саморозвитку. Однак важливо зазначити, що мотивація цих студентів може залежати від їхніх внутрішніх переконань, рівня самооцінки та розуміння власних цілей. Оскільки професія психолога вимагає постійного вдосконалення і самопізнання, студенти з високою внутрішньою мотивацією здатні досягати високих результатів, тоді як зовнішні фактори можуть бути менш важливими.

Емпіричне дослідження мотивації досягнення серед студентів-психологів було організовано з використанням двох основних методик: Тесту мотивації досягнення (ТАТ) та Опитувальника мотивації досягнення М. Бентона. Завдяки

цьому комплексному підходу вдалося глибше вивчити психологічні аспекти мотивації досягнення у цій групі респондентів, а також оцінити їх взаємозв'язок з різними особистісними характеристиками.

Результати дослідження показали, що більшість студентів-психологів орієнтуються на внутрішню мотивацію і прагнуть до самореалізації в професії. Вони визначають високі стандарти для себе та активно працюють над їх досягненням. Однак було також виявлено, що зовнішні фактори, такі як визнання викладачів і соціальні нагороди, можуть мати вплив на мотивацію, особливо у студентів з низькою самооцінкою. Кореляційний аналіз підтвердив зв'язок між високим рівнем внутрішньої мотивації та успіхами в академічній діяльності.

На основі отриманих результатів дослідження можна порекомендувати педагогам та психологам вищих навчальних закладів звертати увагу на розвиток внутрішньої мотивації у студентів, допомагати їм сформулювати конкретні та досяжні цілі, а також підтримувати позитивну самооцінку студентів. Студентам із низькою самооцінкою необхідно надавати психологічну підтримку, допомагати впоратися з сумнівами та сприяти розвитку їхніх сильних сторін. Окрім того, варто розвивати стратегії навчання, які включають не лише академічний успіх, але й особистісний розвиток і професійну самореалізацію.

СПИСОК ВИКОРИТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бандура, А. (2002). Теорія соціального навчання та мотивація досягнення. Київ: Либідь.
2. Бурлачук, Ю. (2015). Психологія мотивації: теорії та методи дослідження. Львів: Світ.
3. Демченко, Т. О. (2016). Психологічні чинники мотивації у студентів: дослідження вищої освіти. Харків: Харківський національний університет.
4. Дьяченко, С. В. (2014). Мотивація навчальної діяльності студентів вищих навчальних закладів. Київ: Наукова думка.
5. Єрмоленко, Л. М. (2017). Психологія досягнення: теоретичні та практичні аспекти. Одеса: Астропринт.
6. Запорожець, В. В. (2010). Мотивація і воля в психології розвитку. Київ: Психологічний центр.
7. Іванова, Н. А. (2019). Теорія мотивації в сучасній психології. Чернівці: Рута.
8. Кузьміна, Н. П. (2015). Становлення мотивації досягнення в студентів. Київ: Вища школа.
9. Кульчицький, О. В. (2018). Психологія навчання та мотивація студентів. Львів: Львівський університет.
10. Левченко, О. М. (2013). Психологія та мотивація у навчальному процесі. Харків: Фоліо.
11. Мещерякова, Л. М. (2012). Соціально-психологічні аспекти мотивації досягнення у студентів. Київ: Академія.
12. Мойсейчук, Л. І. (2017). Психологія навчання: мотивація та її вплив на успіхи. Чернівці: Місто.
13. Олійник, О. В. (2014). Мотивація досягнення як чинник психологічного розвитку. Київ: Психологічна думка.

- 14.Петрова, І. С. (2013). Мотивація досягнення в умовах вищої освіти. Харків: Студентський світ.
- 15.Руденко, Н. О. (2016). Психологія особистісного розвитку та мотивація. Київ: Знання.
- 16.Соловей, І. С. (2018). Роль мотивації у розвитку психологічного потенціалу особистості. Львів: Інститут психології.
- 17.Ткаченко, Л. І. (2015). Мотивація досягнення в студентському середовищі. Київ: Науковий світ.
- 18.Шмідт, І. М. (2014). Сучасні методи дослідження мотивації досягнення у студентів. Львів: Львівський університет.
- 19.Юркевич, В. О. (2019). Психологічні аспекти мотивації та навчання студентів. Харків: Сімпозиум.
- 20.Яременко, С. М. (2016). Мотивація як чинник психологічної адаптації студентів. Чернівці: Рута.
- 21.Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The "What" and "Why" of Goal Pursuits: Human Needs and the Self-Determination of Behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227-268.
- 22.McClelland, D. C. (1987). *Human Motivation*. Cambridge University Press.
- 23.Atkinson, J. W. (1964). *An introduction to motivation*. D. Van Nostrand Company, Inc.
- 24.Vroom, V. H. (1964). *Work and Motivation*. John Wiley & Sons.
- 25.Bandura, A. (1986). *Social Foundations of Thought and Action: A Social Cognitive Theory*. Prentice-Hall.